

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

УДК 330.1/8+001

DOI: 10.31359/2411-5584-2019-38-3-8

С. М. ПАНЧИШИН

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри аналітичної економіки
та міжнародної економіки Львівського
національного університету імені Івана Франка,
Україна, м. Львів

e-mail: stepan.panchyshyn@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6203-4789>

І. В. ГРАБИНСЬКА

кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри аналітичної економіки
та міжнародної економіки Львівського
національного університету імені Івана Франка,
Україна, м. Львів

e-mail: iryna.hrabyńska@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7390-5626>

ПРО РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ¹

У статті окреслено зміни у вітчизняній термінології фундаментальної економічної науки, основними проявами якої є запровадження нових, запозичення іншомовних та уточнення значення існуючих термінів і понять. Проаналізовано окремі позамовні чинники еволюції вітчизняної економічної термінології та уточнено значення окремих складових категоріально-поняттєвого апарату, таких як «витрати», «видатки», «вартість», «фінансіалізація», «мала (велика) відкрита економіка», «мала

---

¹ © Панчишин С. М., Грабинська І. В., 2019. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

(велика) галузь малої економіки». Зроблено висновок про те, що науково-методичні підходи до систематизації та гармонізації термінів і понять, що функціонують як в економічній науці, так і у законодавстві (господарському) та діловій сфері (господарській практиці), сприятиме адекватному відображенню економічної дійсності в економічних теоріях і моделях.

Ключові слова: терміносистема, мала відкрита економіка, велика галузь малої відкритої економіки, фінансіалізація, вартість, витрати, видатки.

JEL Classification: A11, A12, A20.

Постановка проблеми. В останні десятиліття в українській економічній терміносистемі відбуваються глибокі зміни. З одного боку, вилучена з ужитку велика кількість категорій і понять, як-от: абсолютна рента, органічна будова капіталу, відносна й абсолютна додаткова вартість, загальний закон капіталістичного нагромадження та багато інших. З другого боку, за цей період більша кількість нових термінів і понять влились у вітчизняну терміносистему через переклади англomовної економічної літератури, головню американської, а також із досліджень українських учених. Одні категорії і терміни дуже точно одразу відтворено українською мовою, інші менш вдало, а інколи помилково. У світовій господарській практиці є явища і процеси, які ще не відображено в українській економічній термінології. Терміносистема економічної науки як система взаємопов'язаних взаємообумовлених терміноелементів, яку застосовують не тільки в економічній науці, а й у законодавстві та господарській практиці, являє собою живий організм, що перебуває у постійному становленні й розвитку під впливом як лінгвістичних, так і позамовних чинників та обставин.

Тому потребують подальшого розвитку теоретико-методологічні підходи до систематизації поняттєво-категоріального апарату вітчизняної економічної науки, гармонізації її терміносистеми зі світовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній науці поки що недостатньо уваги приділено дослідженню методологічних принципів, чинників та напрямів еволюції економічної термінології. Огляд вітчизняної наукової літератури свідчить про те, що проблемами формування економічної терміносистеми займаються переважно філологи, мовознавці, історики. При цьому переважну більшість публікацій присвячено дослідженню термінології конкретних галузей економічних знань, а саме: маркетингу і реклами [1], менеджменту, економіки агропромислового комплексу [2], податкової сфери [3]. Інші дослідники-мовознавці – С. Христюк, Л. Шанаєва-

Цимбал, Т. Дуднік приділили увагу ролі запозичень у сучасній українській економічній термінології [4; 5]. Заслужують на увагу окремі публікації економістів, присвячені проблемам термінологічного забезпечення різних галузей економічних знань. Наприклад, О. Гончаренко досліджує термінологічне забезпечення сфери фінансового посередництва, зокрема визначення суті дефініцій «фінансовий інститут» і «фінансова установа», а також співвідношення між ними крізь призму специфіки діяльності фінансових посередників [6]. К. Безверхий досліджує термінологічні проблеми імплементації міжнародних стандартів фінансової звітності у вітчизняній господарській практиці [7]. С. Дем'яненко досліджує використання англійської економічної термінології в українській науці та освіті, аналізує англійські економічні терміни, що використовуються у вигляді кальки (англізми) і пропонує їх українські аналоги [8].

Особливої уваги з боку економістів-аналітиків потребують теоретико-методологічні засади формування економічної терміносистеми, що покликані забезпечити кореляцію мовних явищ та особливостей економічних об'єктів, суб'єктів, процесів і явищ, урахування позамовних чинників, таких як історичні, соціокультурні, політичні, соціально-економічні та окремі, на наш погляд, важливі аспекти формування, розвитку та гармонізації термінопідсистем різних галузей економічних знань.

Формулювання цілей. Метою статті є окреслення змін у вітчизняній термінології фундаментальної економічної науки впродовж останніх десятиліть, упорядкування та удосконалення цієї термінології через опис і обґрунтування основних форм вияву нових економічних явищ і процесів у світовій господарській практиці, а також змін у вживанні окремих термінів в українській економічній науці.

Виклад основного матеріалу. В українській економічній літературі радянського періоду не було категорії, яку б так часто використовували і так однозначно тлумачили, як вартість. Слідом за К. Марксом усі радянські економісти визначали вартість як уречевлену в товарі суспільну працю, а величину вартості – кількістю суспільно необхідної праці, затраченої на виробництво товару.

Частина українських економістів нині взагалі не оперує цією категорією, розглядаючи її як таку, що ґрунтується на хибних постулатах. Інша частина вітчизняних економістів тлумачать її по-старому, зокрема в навчально-методичній літературі. За такого тлумачення вартості виходять з постулату, що лише праця є джерелом національного доходу, а інші фактори виробництва –

непродуктивні. Водночас усі українські економісти нині вживають термін «вартість» з певним означенням, наприклад, теперішня вартість, ринкова вартість, альтернативна вартість, майбутня вартість, залишкова вартість, відновна вартість і т. д. Проте ці терміни не пов'язані з теорією трудової вартості і мають власний зміст. Постають запитання: чи вартість як економічна категорія повністю випадає з ужитку й до неї можна застосовувати лише ретроспективний аналіз? Якщо ж використовувати категорію вартості, то що вона сьогодні відбиває?

Новий підхід до тлумачення вартості та її еволюції запропонував А. Гриценко. Він виходить з того, що «зміст вартості еволюціонує в процесі розвитку товарної економіки». У своєму тлумаченні вартості вчений намагається поєднати теорію трудової вартості і маржиналістський підхід до ціни. А. Гриценко розглядає вартість як процес, у якому її субстанція – суспільний час – зазнає різних історичних формоутворень. На його думку, класичне визначення вартості в трудовій теорії, як суспільно необхідного часу праці, уречевленої в товарі, є адекватним індустріальній ринковій економіці й водночас є ключем до пізнання попередніх і майбутніх історичних форм [9, с. 51]. Загалом А. Гриценко вважає, що «вартість являє собою основу для вибору блага, гранична корисність якого є рівною користі вільного часу, від якого необхідно відмовитися, перетворивши його на суспільно необхідний робочий час, який уречевлений і просторово локалізований у товарах» [9, с. 52–53].

Тлумачення вартості як категорії, розвинуте А. Гриценком, безперечно, оригінальне, але його слабина в тому, що лише праця є вартісноутворюючим чинником національного доходу. Термін «вартість», звичайно, залишається у вітчизняній економічній терміносистемі, але його зміст за останню чверть століття змінився. Вартість, на нашу думку, доцільно визначати як оцінку виробником його бухгалтерських та економічних витрат на виробництво блага. Щоправда, економісти нині найчастіше застосовують термін «вартість» до формування лише бухгалтерських витрат. Останні визначають як вартість ресурсів, які фірма купує на ринках ресурсів, бо сама не володіє ними.

У вітчизняній економічній літературі терміни «видатки» і «витрати» здебільшого ототожнюють і вживають як синоніми. Однак для розуміння макропотоків ресурсів, продуктів і доходів між різними економічними суб'єктами необхідно чітко розмежовувати ці два поняття. Критерієм для їх розмежування є те, на яких ринках економічні суб'єкти купують необхідні їм блага, – ресурси, товари та послуги. Фірми, як відомо, купують і на ресурсних, і на товарних ринках, а домогосподарства – лише на ринках товарів і послуг. Купів-

ля на ресурсних ринках означає, що фірми здійснюють витрати на придбання факторів виробництва для продукування товарів і надання послуг, щоб отримати прибуток як різницю між виторгом і витратами. Щодо домогосподарств, то вони постачають ресурси на ринки факторів виробництва і купують товари і послуги тільки на товарних ринках. Інакше кажучи, лише фірми і підприємства здійснюють витрати, а домогосподарства мають тільки видатки. Якщо фірми купують капітальні блага на товарних ринках, то вони несуть видатки на ці блага. Використання капітальних благ у процесі виробництва супроводжується їх зношенням, а грошовим вираженням величини їх зношення є амортизаційні відрахування, які входять у витрати підприємств. Отже, купівля на ресурсних ринках означає витрати, а придбання будь-яким економічним суб'єктом – домогосподарствами, фірмами чи державними інституціями – кінцевих благ на ринках товарів і послуг – це видатки.

Одним із потужних чинників визначення напряму та стрімкого розвитку економічної терміносистеми впродовж останніх десятиліть стали неспинні процеси економічної інтеграції, фінансової глобалізації та фінансіалізації. Запроваджено нові терміни і поняття, які віддзеркалюють розвиток економічної дійсності. До прикладу, у науковому обігу з'явилися такі поняття, як тіньове банківництво, кредитно-дефолтні свопи, деінвестиції, криптовалюта, фінансіалізація тощо. За допомогою цих термінів позначають важливі феномени у сучасній світовій економіці.

Термін фінансіалізація дедалі частіше застосовують в економічній літературі, у тому числі вітчизняній, з 90-х рр. ХХ ст. Тому існує потреба в описі тих економічних явищ і процесів, які відбиває цей термін. Феномен фінансіалізації досліджують головню за двома напрямками. По-перше, як чинник трансформаційних змін у ринковій господарській системі, що зумовив гравітаційний зсув економічної системи промислового капіталізму у фінансовий капіталізм. По-друге, як чинник, що зумовлює впливи на економічне зростання, інституційне середовище та розподіл доходів у розвинутих економіках та в країнах, що розвиваються.

Більшість економістів розглядають фінансіалізацію як новий етап системної трансформації ринкової господарської системи як на макро-, так і на мікро-рівні, що відбувається впродовж останніх чотирьох десятиліть (що прийшов на зміну промислового капіталізму). Основними ознаками цього етапу є зростання кількісних та якісних показників функціонування фінансового сектору і його вплив на усіх економічних суб'єктів – життя домогосподарств, корпоративну поведінку, економічну політику та фізичну економіку в цілому. Інак-

ше кажучи, фінансіалізацію розглядають як кількісну та якісну еволюцію монетарного сектору, що позначається на економіці в цілому [10].

Про масштаби процесів фінансіалізації у розвинутих країнах свідчать такі дані. Частка фінансового сектору у ВВП США у 2018 р. становила 7,4% (1,5 трлн дол.) порівняно з 2,5% у 1950 р. [11]. Упродовж 1980–1988 рр. світова торгівля подвоїлась, потоки прямих іноземних інвестицій збільшились у 3,5 разу, а обсяги операцій на світовому валютному ринку – у 8,5 разу [12]. А вже у 2016 р. річний показник світового експорту зрівнявся із триденним оборотом на світовому валютному ринку [13].

Інші дані показують істотне перевищення так званих віртуальних (спекулятивних) фінансових потоків над реальними (які пов'язані із реальним сектором економіки). Так, у 1990 р. відношення вартості фінансових операцій на світовому фінансовому ринку до ВВП становило 15, тоді як у 2007 р. – напередодні світової фінансово-економічної кризи сягнуло 70. На ринку цінних паперів простежується зростання розриву між номінальною та курсовою вартістю цінних паперів, що стало однією із причин зростання ринкової капіталізації. До прикладу, індекс Доу-Джонса упродовж 50–70-х рр. ХХ ст. ніколи не перевищував 1000 базових пунктів, у 90-х рр. перевищив 11 000 б. п., а у 2018 р. – досягав 25 000 б. п. [14].

Ще одним проявом процесу фінансіалізації є стрімке зростання обсягів кредитування, починаючи з 80-х рр. ХХ ст. Уряди, фірми, домогосподарства все частіше почали задовольняти свої інвестиційні та споживчі потреби за допомогою кредитів, незважаючи на те, що наявні доходи були недостатніми для задоволення цих потреб, і навіть амортизації отриманих кредитів. Це зумовило зростання рівня заборгованості, підвищення показника фінансового левереджу, що є ознакою погіршення фінансового здоров'я економічних суб'єктів та зниження їх фінансової стійкості.

Упродовж останніх десятиліть простежується не лише зростання питомої ваги спекулятивного капіталу, а й підвищення мобільності фінансового капіталу у світовому масштабі, що є ознакою посилення фінансової глобалізації. Унаслідок посилення фінансової глобалізації спекулятивний капітал став високомобільним.

Зростання частки фінансового сектору та його проникнення в інші сфери й галузі національної економіки, з одного боку, часто розглядають як чинник економічного зростання через підвищення ефективності нагромадження та перерозподілу фінансових ресурсів, необхідних для зростання реальної економіки. З другого боку, на фінансовому ринку обсяги потоків фінансових

ресурсів, що обслуговують реальний сектор економіки, істотно поступаються віртуальним (спекулятивним) потокам капіталу. Крім того, простежується послаблення залежності заробітної плати від продуктивності праці. Тому фінансіалізацію вважають причиною загострення багатьох економічних проблем – зростання заборгованості домогосподарств, фірм та економік, посилення нерівності у розподілі доходів та спотворення ключових макроекономічних пропорцій, що спричиняють порушення макроекономічної рівноваги та виникнення як глобальних, так і локальних економічних криз. Поділяємо думку дослідників, які доводять, що зростання фінансового сектору чинить вплив на інші механізми та підсистеми ринкової економіки. Стрімко зростаючий фінансовий сектор змінив логіку промислової економіки [15].

У сучасній економічній літературі наявна велика кількість публікацій, присвячених емпіричному аналізу наслідків підвищення рівня фінансіалізації на рівні підприємства, галузі та національної економіки. Такий аналіз впливу фінансіалізації на економічне зростання вимагає кількісної оцінки її проявів. Найчастіше використовують показники, що характеризують потужність (результативність) і частку фінансового сектору у ВВП. До прикладу, заслуговують на увагу оцінки прибутковості фінансових та нефінансових корпорацій та їх частки в агрегованому прибутку. Так, у США впродовж 1964–2012 рр. прибутки нефінансових корпорацій перевищували прибутки фінансових корпорацій. Порівнявши рівень прибутковості приватних фінансових і нефінансових компаній, доходимо висновку про те, що на початку 80-х рр. XX ст. рівень віддачі фінансових компаній перевищував рівень прибутковості нефінансових компаній у середньому на 8%, тоді як напередодні світової фінансової кризи 2007–2009 рр. – на 30% [12]. Такі факти дають можливість також виявити трансформаційні впливи фінансіалізації на ринкову господарську систему, зокрема, щодо структури і джерел нагромадження заощаджень.

Чи заощадження, створені за рахунок доходів від спекулятивного капіталу, трансформуватимуться в інвестиції у реальний сектор економіки? Оцінка того, як істотне зростання фінансового сектору впливає на функціонування реального сектору економіки, виходить за межі цієї статті.

Одним із наслідків глобалізації є те, що локальні проблеми і кризи в окремих країнах можуть справляти істотний негативний вплив на економічне зростання і макроекономічну стабільність та рівновагу на товарних і фінансових ринках інших країн. Це відбувається через те, що країни з відкритою економікою взаємодіють із зовнішнім світом, створюючи попит і пропозицію грошей, товарів та послуг на світових товарних та фінансових ринках.

Рівновага на внутрішніх ринках відкритих економік визначається не лише внутрішніми умовами і можливостями, а й зовнішніми чинниками і обставинами. За таких умов необхідним методологічним прийомом стала класифікація країн світу на малі та великі. Огляд світової та вітчизняної наукової та навчально-методичної літератури свідчить про те, що нині широко оперують термінами «мала відкрита економіка» та «велика відкрита економіка», причому в міжнародних макроекономіці та мікроекономіці ці поняття часто визначаються неоднаково. У вітчизняній економічній літературі ці терміни, на наш погляд, нерідко визначають не зовсім точно. Тлумачення великої відкритої економіки у міжнародній макроекономіці, на нашу думку, відрізняється від визначення у міжнародній мікроекономіці. Міжнародна макроекономіка, яку у світовій економічній літературі часто називають теорією міжнародних фінансів чи теорією платіжного балансу, досліджує, як відомо, проблеми формування і розподілу доходів між країнами та встановлення зовнішньої й внутрішньої рівноваги відкритої економіки. З позиції міжнародної макроекономіки велику відкриту економіку можна визначити як таку національну господарську систему, яка завдяки вагомій частці ВВП, заощаджень та інвестицій у відповідних світових показниках впливає на світові фінансові ринки, і зокрема на світову процентну ставку і тому спроможна чинити впливи на макросередовище малих відкритих економік.

До прикладу, США розглядають як панівну велику економіку не тільки в економічних звітах чи рейтингах країн за величиною ВВП на особу чи рівнем ВВП, обчисленим у номінальних доларах чи за паритетом купівельної спроможності, а й за впливом економіки США на світовий фінансовий ринок і значенням та часткою американської національної валюти у світових золотовалютних резервах. Велика відкрита економіка може чинити опосередковані впливи на світові товарні та ресурсні ринки, не будучи навіть важливим постачальником чи покупцем на цих ринках.

У міжнародній мікроекономіці для оцінки наслідків митної політики розмежовують великі країни та малі (економіки) країни. Так, при побудові міжнародних мікроекономічних моделей у вихідних припущеннях часто враховують особливості відкритої економіки, називаючи великою країною або економікою таку, яка завдяки істотній частці у ринковому попиту чи пропозиції може впливати на світову ціну на конкретний товар чи послугу і, отже, впливати на умови торгівлі. Така країна на цьому ринку виступає у ролі творця ціни (прайс-мейкера). Водночас мала країна або економіка – це така економіка, яка не спроможна впливати на світову ціну конкретного

товару і тому займає позицію на цьому ринку отримувача ціни (прайс-тейкера).

До прикладу, Гана належить до малих відкритих економік за критеріями впливу на світову процентну ставку чи за іншими макроекономічними показниками. Водночас ця країна виступає в ролі прайсмейкера на світовому ринку какао, оскільки є одним із найбільших експортерів какао у світі. Істотні зміни в обсязі експорту спричинені, наприклад, несприятливими погодними умовами у Гані чи змінами у державному регулюванні економіки, впливають на світову ціну цього товару.

Україна впродовж останніх років стабільно входить до десятки найбільших світових виробників пшениці й до трійки найпотужніших її експортерів. Отже, за цими критеріями Україна є відкритою економікою із великою галуззю виробництва зерна і водночас належить до малих відкритих економік, оскільки національні заощадження та інвестиції становлять настільки незначну частку світових показників, що економіка України не спроможна впливати на світову процентну ставку.

Тому задля удосконалення вітчизняної економічної термінології необхідні певні уточнення і чіткі визначення понять «мала відкрита економіка» та «велика відкрита економіка» у міжнародній мікро- та макроекономіці. У міжнародній мікроекономіці, характеризуючи панівну роль малої економіки на ринку певного товару, найчастіше сировинного, доцільно вживати термін «велика галузь малої економіки на світовому ринку» – світовому ринку пшениці, какао, міді, меду та інших благ.

Одночасно необхідно пам'ятати, по-перше, що мала відкрита економіка є теоретичною абстракцією і не передбачає наявності будь-яких критеріїв фізичних ознак, а радше ґрунтується на термінах економічної поведінки. По-друге, присутність означення «відкрита» свідчить про те, що різні форми міжнародних економічних зв'язків істотно впливають на структуру і показники функціонування економіки. Фізичні характеристики окремих країн та економічні показники малих відкритих економік часто перетинаються – невелика за розміром і населенням країна одночасно є і малою відкритою економікою. Однак існує низка великих за фізичними характеристиками країн, які за економічними ознаками належать до малих відкритих економік.

Економісти нерідко у своїх дослідженнях ураховують розмір країни як суто екзогенну змінну, визначаючи його як площу її території чи чисельність населення. Однак розмір економіки країни визначається також і за ендегенними факторами, що мають здатність змінюватись у часі і залежать від струк-

тури міжнародної торгівлі та переваг країни у зовнішньоторговельній політиці, участі країни у міжнародному поділі праці, наявності економічних ресурсів, характеру темпів економічного зростання, галузевої структури національної економіки, рівня розвитку фінансового сектору економіки, рівня її економічної та фінансової глобалізованості тощо.

У дослідженні А. Алесіни (A. Alesina), Е. Сполоре (E. Spolaore), Р. Ваціарга (R. Wacziarg), що виявляє залежність між торгівлею, економічним зростанням і розміром економіки, на основі аналізу емпіричних даних зроблено висновок, що розмір економіки перестає бути екзогенним фактором у моделі міжнародної торгівлі. Більше того, розмір економіки впливає на економічні показники і формування зовнішньоекономічної політики [16].

У сучасних моделях, що досліджують відкриті господарські системи, на нашу думку, виправдовує себе одночасне врахування параметрів як рівня відкритості економіки, так і її розміру, що визначається низкою ендогенних факторів. Характер відкритості економіки визначається здатністю країни обмінюватися товарами і послугами і водночас ця країна бере участь у міжнародних фінансових операціях, у формуванні міжнародних фінансових потоків (здатність впливати на розмір і напрями цих потоків та визначати їх інтенсивність).

Малі відкриті економіки доцільно класифікувати на розвинуті та ті, що розвиваються. Такий підхід дає змогу виявити впливи змін світової процентної ставки на макроекономічну динаміку різних країн. У розвинутих малих відкритих економіках коливання ділової активності повторюють траєкторію таких коливань у відкритих великих економіках. А у малих, що розвиваються, ВВП демонструє порівняно вищу волатильність. Крім того, видатки на споживання у малих розвинутих економіках і в малих, що розвиваються, повторюють динаміку їх ВВП, однак волатильність цих видатків є меншою у малих розвинутих економіках. Одним із чинників, що згладжує коливання видатків на споживання, є розвинутість і доступність до фінансового ринку. Водночас у малих відкритих економіках з ринками, що формуються, стандартне відхилення (волатильність) видатків на споживання перевищує коливання ВВП.

У розвинутих малих відкритих економіках процентна ставка на національному фінансовому ринку, що залежить від світової процентної ставки, має проциклічний характер, тоді як у малих відкритих економіках, що розвиваються, процентна ставка переважно має контрциклічний характер. Інакше кажучи, підвищення процентної ставки на фінансовому ринку малої відкритої економіки з ринками, що формуються, зумовлене підвищенням

світової процентної ставки, спричиняє скорочення виробництва, споживання та інвестицій [17].

Загалом інвестори на міжнародному фінансовому ринку скептично ставляться до заборгованості малих відкритих економік із ринками, що формуються, і розглядають їх як такі, що схильні до дефолту, і тому, як правило, вимагають вищої віддачі на свої вкладення у такі боргові цінні папери цих країн. Подібна ситуація спостерігалась і в країнах Європейського Союзу під час Великої рецесії: процентні ставки за борговими зобов'язаннями окремих європейських країн, таких як Ірландія та Португалія, стрімко зросли під час світової фінансової кризи на тлі зниження світової процентної ставки і зрештою спричинили сповільнення ділової активності у цих країнах через зростання тягаря зовнішньої заборгованості.

В аналітичній економіці до великих відкритих економік традиційно відносять США, Японію, Німеччину. ВВП цих країн становить велику частку у світовому ВВП. Перелічені країни відіграють важливу роль у світовій фінансовій системі – ці країни є головними кредиторами, а валюти зазначених країн виконують роль світових резервних валют. В умовах посилення глобальної економічної нестабільності ці країни здатні подолати її негативні наслідки за рахунок значних внутрішніх ресурсів та внутрішнього ринку.

Загалом можна сказати, що велика відкрита економіка – це економіка, яка завдяки її реальним масштабам і участі у міжнародному поділі праці, ступені впливу на світові ринки капіталу та рух світової процентної ставки, може впливати на формування основних параметрів світової економіки, рівень інфляції і динаміку світових цін, динаміку попиту і пропозиції на групи важливих товарів, стан світових фінансових ринків, а також істотно впливати на формування міжнародних норм і правил, що визначають міжнародні економічні відносини.

Однією із особливостей великих економік є те, що експорт та імпорт товарів істотно не впливає на рівень їх економічної активності. Вище значення показника відкритості економіки, як відношення обсягу експорту та імпорту до ВВП країни, є індикатором більшої відкритості економіки і водночас надає уявлення, якою мірою національні фінанси залежать від участі країни у міжнародній торгівлі.

Серед економік, які розглядаються як великі відкриті економіки, насправді найвищий рівень відкритості притаманний тільки Німеччині. Економіки США і Японії є менш відкритими порівняно з переважною більшістю малих відкритих економік. Водночас питома вага ВВП США, Німеччини і Японії у світовому показнику є найбільшою.

Для порівняння: значення показника відкритості економіки США як відношення експорту до ВВП у 2017 р. становило 27%, Японії – 34,4%. Одночасно переважна більшість держав з малими відкритими економіками помітно інтенсивніше торгують із рештою світу. Про це свідчать показники відкритості економіки. До прикладу, для Нідерландів – 155%, Естонії – 148%, Канади – 64%, України – 103%. Рівночасно частка ВВП великих відкритих економік у світовому показнику становить 5–25%, а ВВП малих відкритих економік, як розвинутих, так і тих, що розвиваються, є значно меншою – 1 або 2% [18].

Економічна глобалізація, динамічні процеси фінансіалізації та невпинний розвиток технологій здійснює перманентний вплив на становище і розвиток малих відкритих економік, на ключові механізми функціонування їх національних господарських систем. Розмивання кордонів, поглиблення міжнародного поділу праці зміцнюють їх економіки і водночас відбувається посилення чутливості до негативних збурень кон'юнктури на світових фінансових та товарних ринках.

Малі відкриті економіки виконують роль отримувача ціни на міжнародному фінансовому ринку. П. Кругман (P. Krugman) і М. Обстфельд (M. Obstfeld) стверджують, що малі відкриті економіки, які розвиваються, характеризуються порівняно вищими темпами інфляції та низьким рівнем інституційного розвитку фінансових систем. Обмінний курс їх валюти часто є об'єктом регулювання з боку центрального банку чи уряду, а головним джерелом експортних надходжень є ресурсні товари. Важливою особливістю малих відкритих економік, що розвиваються, є те, що більшість із них є експортерами сировинних товарів. Навіть під час дефолту країни продовжують експортувати і отримувати експортний виторг, що дозволяє їм пом'якшити негативні наслідки дефолту, а отже, обмеженого доступу до міжнародного ринку капіталів [19, с. 623–624]. Крім того, девальвація національної валюти у цих країнах із фіксованим режимом валютного курсу може стимулювати експорт, що сприятиме розв'язанню проблеми зовнішньої заборгованості.

Висновки. Вітчизняна термінологія фундаментальної економічної науки постійно еволюціонує та розвивається, тому вимагає постійної уваги не тільки філологів та мовознавців, а й економістів. Аналіз позамовних чинників, що визначають зміст економічних термінів і понять, сприятиме адекватному відображенню господарської дійсності в економічних теоріях і моделях, а також удосконаленню науково-методичних підходів до систематизації та гармонізації використання термінів, що функціонують в економічній науці, законодавстві та діловій сфері. Впорядкування і уточнення окремих наукових термінів і понять, таких як «витрати», «видатки», «вартість», «фінансіалізація»,

«мала і велика відкрита економіка», «мала (велика) галузь малої економіки» сприятиме удосконаленню та наближенню вітчизняної термінології до світових наукових трендів, що є запорукою актуальності, адекватності та високої результативності економічних досліджень та формування ефективної економічної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шапран Д. П. Когнітивна структура маркетингового терміна як відображення динаміки наукового знання. *Молодий вчений*. 2016. № 6. С. 390–394. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_6_99 (дата звернення: 01.08.2019).
2. Шарата Н. Г., Кравченко Т. П. Термінологічна номінація понять аграрного сектора економіки. *Молодий вчений*. 2019. № 3 (67). С. 128–132.
3. Чорна О. В. Системна організація української податкової термінології. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки*. 2013. Кн. 1. С. 160–163.
4. Христюк С. Б., Шанаєва-Цимбал Л. О. До питання ролі запозичень в сучасній українській економічній термінології. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки*. 2017. Вип. 272. С. 96–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_fil.n_2017_272_15 (дата звернення: 01.08.2019).
5. Дуднік Т. Англломовні запозичення в українській фінансово-економічній термінології та особливості їх перекладу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2013. Вип. 20. С. 241–243.
6. Гончаренко О. О. Термінологічне забезпечення теорії фінансового посередництва: розвиток ключових понять. *Облік і фінанси*. 2017. № 1 (75). С. 132–144.
7. Безверхий К. Термінологія національних та міжнародних стандартів фінансової звітності (на прикладі НП(С)БО 1 та П(С)БО 19). *Бухгалтерський облік і аудит: наук.-практ. журн.* 2016. № 5. С. 35–44.
8. Дем'яненко С. До питання сучасної економічної термінології. *Економіка України*. 2011. № 8. С. 90–95.
9. Гриценко А. Еволюція вартості. *Економіка України*. 2001. № 4. С. 44–55.
10. Sawyer M. What is financialization? *International Journal of Political Economy: a journal of translations*. 2014. 42 (4). 1. Pp. 5–18. URL: reprints.whiterose.ac.uk/82350/3/Sawyer.pdf (дата звернення: 01.08.2019).
11. Financial services spotlight. The financial industry in the United States. URL: <https://www.selectusa.gov/financial-services-industry-united-states> (дата звернення: 01.08.2019).
12. Montenegro J. L., Gasca V. S. The Financialization of the Mexican Economy, 1993–2013 (An Estimate). In XIV International Business and Economy Conference Bangkok, Thailand. 2015. January 5–8. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2550151 (дата звернення: 01.08.2019).

13. Triennial Central Bank Survey of foreign exchange and OTC derivatives markets in 2016. URL: <https://www.bis.org/publ/rpfx16.htm> (дата звернення: 01.08.2019).
14. Dow Jones Industrial Average (DJI) Stock Price, Quote, History & News. URL: <https://finance.yahoo.com/quote/%5EDJI/> (дата звернення: 01.08.2019).
15. Palley T. I. Financialization: What It Is and Why It Matters. *Political Economy Research Institute. Working Paper Series*. 2007. Number 153. URL: https://scholarworks.umass.edu/peri_workingpapers/135/ (дата звернення: 01.08.2019).
16. Alesina A., Spolaore E., Wacziarg R. Trade, Growth and the Size of Countries. *Handbook of Economic Growth*. Edition 1. Volume 1. Chapter 23. Pp. 1499–1542. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/.../4507aaaf978a867ce7fec8> (дата звернення: 01.08.2019).
17. Guerron-Quintana P. The economics of small open economies. *Business Review*. 2013. Issue Q4. Pp. 9–18.
18. Trade openness – Country rankings. URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/trade_openness/ (дата звернення: 01.08.2019).
19. Krugman P. R., Obstfeld M., Melitz M. J. *International Economics: Theory and Policy*. 9th edition. Boston, MA: Pearson Addison-Wesley. 2012. 701 p.

REFERENCES

1. Shapran, D. P. (2016). Kohnityvna struktura marketynhovoho termina yak vidobrazhennia dynamiky naukovooho znannia [Cognitive structure of marketing term as the reflection of scientific knowledge dynamics]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 6, 390–394. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_6_99 [in Ukrainian].
2. Sharata, N. H., & Krachenko, T. P. (2019). Terminolohichna nominatsiia poniat ahrarnoho sektora ekonomiky [Terminological nomination in the agrarian sector of economy]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 3 (67), 128–132 [in Ukrainian].
3. Chorna, O. V. (2013). Systemna orhanizatsiia ukrainskoi podatkovoi terminolohii [Systematic organization of the Ukrainian tax terminology]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnogo universytetu im. Mykoly Hoholia. Serii: Filolohichni nauky – Scientific Notes of Nizhyn Mykola Gogol State University. Series: Philological Sciences*, 1, 160–163 [in Ukrainian].
4. Khrystiuk, S. B., & Shynaieva-Tsymbal, L. O. (2017). Do pytannia roli zapozychen v suchasni ukrainskii ekonomichnii terminolohii [To the matter of role of borrowings in the modern ukrainian economic terminology]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Serii: Filolohichni nauky – Scientific herald of nules of Ukraine. Series: Philological sciences*, 272, 96–103. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_fil.n_2017_272_15 [in Ukrainian].
5. Dudnik, T. (2013). Anhlomovni zapozychennia v ukrainskii finansovo- ekonomichnii terminolohii ta osoblyvosti yikh perekladu [English loanwords in Ukrainian financial-economic terminologies and the features of their translation]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii «Linhvistyka» – Kherson State University Herald. Series: «Linguistics»*, 20, 241–243 [in Ukrainian].

6. Honcharenko, O. O. (2017). Terminolohichne zabezpechennia teorii finansovoho poserednytstva: rozvytok kliuchovykh poniat [Terminology Support of Financial Intermediation Theory: Key Terms Development]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, 1 (75), 132–144 [in Ukrainian].
7. Bezverkhyi, K. (2016). Terminolohiia natsionalnykh ta mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti (na prykladi NP(S)BO 1 ta P(S) BO 1 [The national terminology and international financial reporting standards (on the example of NAS «General requirements for financial reporting and AS 19 «Business combinations»]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt – Accounting and Auditing*, 5, 35–44 [in Ukrainian].
8. Demianenko, S. (2011). Do pytannia suchasnoi ekonomichnoi terminolohii [On the issue of modern economic terminology]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 8, 90–95 [in Ukrainian].
9. Gritsenko, A. (2001). Evoliutsiia vartosti [Evolution of the cost]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 4, 44–55 [in Ukrainian].
10. Sawyer, M. (2014). What is financialization? *International Journal of Political Economy: a journal of translations*, 42 (4), 5–18. Retrieved from <http://reprints.whiterose.ac.uk/82350/3/Sawyer.pdf>.
11. Financial services spotlight (n. d.). *The financial industry in the United States*. Retrieved August 01, 2019, from www.selectusa.gov/financial-services-industry-united-states.
12. Montenegro, J. L., & Gasca, V. S. (2015, January 5–8). The Financialization of the Mexican Economy, 1993–2013 (An Estimate). *XIV International Business and Economy Conference Bangkok*. Thailand. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2550151.
13. *Triennial Central Bank Survey of foreign exchange and OTC derivatives markets in 2016*. (n.d.). Retrieved August 01, 2019, from <https://www.bis.org/publ/rpfx16.htm>.
14. *Dow Jones Industrial Average (DJI) Stock Price, Quote, History & News*. (n.d.). Retrieved August 01, 2019, from <https://finance.yahoo.com/quote/%5EDJI>.
15. Palley, T. I. (2007). Financialization: What It Is and Why It Matters. *Political Economy Research Institute. Working Paper Series*, 153. Retrieved from https://scholarworks.umass.edu/peri_workingpapers/135.
16. Alesina, A., Spolaore, E., & Wacziarg, R. (2005). Trade, growth and the size of countries. *Handbook of economic growth*, 1 (1/23), 1499–1542. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1574068405010233>.
17. Guerron-Quintana, P. (2013). The economics of small open economies. *Business Review*, Q4, 9–18.
18. *Trade openness – Country rankings*. (n.d.). Retrieved August 01, 2019. Retrieved from https://www.theglobaleconomy.com/rankings/trade_openness.
19. Krugman, P. R., Obstfeld, M., & Melitz, M. J. (2012). *International economics: theory policy*. Boston, MA: Pearson Addison-Wesley.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2019 р.

Стаття пройшла рецензування 09.09.2019 р.

Стаття рекомендована до опублікування 18.09.2019 р.

С. М. ПАНЧИШИН

доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой аналитической экономики и международной экономики, Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Украина, г. Львов

И. В. ГРАБИНСКАЯ

кандидат экономических наук, профессор, профессор кафедры аналитической экономики и международной экономики, Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Украина, г. Львов

О РАЗВИТИИ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ НАУКИ

В статье проанализированы изменения в украинской терминологии фундаментальной экономической науки, основными проявлениями которой является введение новых, заимствования иностранных и уточнение значения существующих терминов и понятий. Исследованы отдельные внеязыковые факторы эволюции отечественной экономической терминологии и уточнены значения отдельных составляющих категориально-понятийного аппарата, таких как «издержки», «расходы», «стоимость», «финансиализация», «малая (большая) открытая экономика», «большая отрасль малой экономики на мировом рынке». Сделан вывод о том, что научно-методические подходы к систематизации и гармонизации терминов и понятий, функционирующих как в экономической науке, так и хозяйственном законодательстве, и деловой сфере, должны способствовать адекватному отражению экономической действительности в экономических теориях и моделях.

Ключевые слова: терминосистема, малая открытая экономика, большая отрасль малой открытой экономики на мировом рынке, финансиализация, стоимость, издержки, расходы.

S. M. PANCHYSHYN

Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Analytical Economy and International Economics, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine, Lviv

I. V. HRABYNSKA

Candidate of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department, Department of Analytical Economy and International Economics, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine, Lviv

ON THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN TERMINOLOGY OF FUNDAMENTAL ECONOMIC SCIENCE

Problem setting. Over the last quarter of a century, noticeable changes in the Ukrainian economy, caused by both systemic, transformational changes in the domestic economic system,

and global processes, changes in the technological structure, have led to a notable progress in the Ukrainian economic science and its terminology system. On the one hand, a large number of categories and concepts have fallen out of use, and on the other hand, a far greater number of new terms and concepts have merged into the domestic system through translations of English-language economic literature, mainly American, as well as Ukrainian scholars' research. Therefore, theoretical and methodological approaches to the systematization of the conceptual and categorical apparatus of Ukrainian economic science, need further development and theorizing for the harmonization of its terminological system with the world one.

Recent research and publications analysis. Review of Ukrainian economic literature indicates that the problems of formation and interpretation of economic terminology are mainly dealt with by philologists, linguists, historians. In our economic science, so far, insufficient attention has been paid to the study of methodological principles, factors and directions of the evolution of the economic terminological system.

Paper objective. The article's objective is to outline changes in the Ukrainian terminology of fundamental economic science over the last decades, to order and refine this terminology by describing and substantiating the main forms of emergence of new economic phenomena and processes in the world economic practice, as well as changes in the use of certain economic terms.

Paper main body. A number of Ukrainian-language economic concepts and terms of the Soviet period have disappeared from modern economics. However, certain terms and concepts remain and are actively used especially in the educational literature. The study of the evolution of the term "value" in Ukrainian economic science, not related to labor theory of value or subjective theory of utility, but caused by transformational changes in the domestic and global economy, proves that application of this term is possible only with certain adjectives.

The ordering of the domestic terminology of fundamental economic science and the harmonization of its sub-sectors requires clarification of the concepts of "cost" and "expenditure", which are often used synonymously in Ukrainian economic literature. The article proposes to clearly differentiate the notion of "cost" – the reduction of financial resources of any economic entity associated with the purchase in the resource markets, and "expenditure", which denotes the process of purchasing goods and services by households, firms or governmental units in the product markets.

Globalization processes and structural changes in the world economy have led to the emergence in economics of new terms and concepts that reflect the current economic reality. The article substantiates the feasibility of including in the Ukrainian terminological system the concept of financialization of the economy.

The term "financialization" should be considered as a reflection of the quantitative and qualitative evolution of the monetary sector of the economy, which has led to a new stage of systemic transformation of the market system both at the macro and micro levels. Market features of financialisation are increasing the share of the financial sector in the country's

GDP, significantly exceeding speculative financial flows over real flows, widening the gap between the nominal and stock prices of securities, increasing the mobility of financial capital, the higher level of profitability of financial corporations. A review of foreign and domestic literature indicates the development and implementation and intensive use of the term in scientific research in various fields of economic science, as well as the development and implementation of scientific and methodological approaches to assessing the level of financialization of the economy.

In order to improve the Ukrainian economic terminology, the article proposes to make certain clarifications and definitions of the terms “small open economy” and “large open economy” in the international micro- and macroeconomics. Based on an analysis of the significance and features of the term “large open economy” in the world economic science, the authors propose to define it at the macro level as a national economic system, which due to its significant share of GDP, savings and investment in corresponding global indicators, can affect world financial markets, and therefore the world interest rate.

To reflect the dominant role of a small open economy in the world market for a particular commodity, it is advisably to use the term “large industry of small economy in the world market”.

Conclusions of the research. Analysis of nonlinguistic factors that determine the meaning of economic terms and concepts operating in economic science, legislation and business, and scientific and methodological approaches to their systematization and harmonization, should facilitate to the adequate reflection of economic reality in economic theories and models.

The ordering and clarification of such scientific terms and concepts as “value”, “cost”, “expenditure”, “financialization”, “small and large open economy”, “large industry of small economy in the world market” should help to improve the Ukrainian terminology and get it closer to the global scientific trends.

Short Abstract for an article

Abstract. The article outlines changes in the domestic terminology of fundamental economic science, the main manifestations of which are the introduction of new, borrowing foreign languages and clarifying the meaning of existing terms and concepts. Some linguistic factors of the evolution of domestic economic terminology have been analyzed and the values of the individual components of the categorical apparatus, such as “costs”, “expenditures”, “value”, “financialization”, “small open economy”, “large industry of small open economy in the world market” are specified. It is concluded that scientific and methodological approaches to the systematization and harmonization of terms and concepts operating in both economic science and (economic) legislation and business (economic activities) will contribute to the adequate reflection of economic reality in economic theories and models.

Key words: terminological system, small open economy, large industry of small open economy in the world market, financialization, value, cost, expenditure.

Article details:

Received: 29 August 2019

Revised: 09 September 2019

Accepted: 18 September 2019

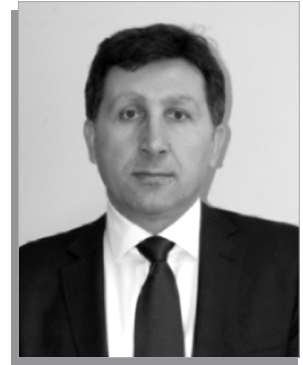
Рекомендоване цитування: Панчишин С. М., Грабинська І. В. Про розвиток вітчизняної термінології фундаментальної економічної науки. *Економічна теорія та право*. 2019. № 3 (38). С. 8–26. DOI: 10.31359/2411-5584-2019-38-3-8.

Suggested Citation: Panchyshyn, S. M., & Hrabynska, I. V. (2019). Pro rozvytok vitchyznianoї terminolohii fundamentalnoi ekonomichnoi nauky [On the development of Ukrainian terminology of fundamental economic science]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 3 (38), 8–26. DOI: 10.31359/2411-5584-2019-38-3-8.

UDCC 331.5-053.6(478+4-672 EC)
DOI: 10.31359/2411-5584-2019-38-3-27

A. P. BIRCA

Doctor habilitatum in Economics, Professor,
Dean of the Faculty of Economics and Law,
Academy of Economic Studies of Moldova
(University),
Republic of Moldova, Chisinau
e-mail: alicbir@yahoo.com

A. I. MAMALIGA

University Lecturer,
Department of Modern Business Languages,
Academy of Economic Studies of Moldova
(University),
Republic of Moldova, Chisinau
e-mail: alamamaliga@yahoo.com

YOUNG PEOPLES' RELATIONSHIP WITH THE LABOUR MARKET: THE REPUBLIC OF MOLDOVA VS. THE EUROPEAN UNION¹

This scientific work tackles the young people's problem on the labour market in the Republic of Moldova and the European Union. Young people represent that category of the labour force that has the most difficulties in entering the labour market. Due to the demands, sometimes exaggerated by the employers, the period of transition from school to the professional life of young people can last a longer time period which can lead to discouraging young people. However, the employment rate of young people is the lowest in relation to the other age categories of the employed population. At the same time, the youth unemployment rate is higher compared to other age categories. Under these circumstances, it is compulsory to develop policies to support young people that would aim to reduce unemployment among them and increase the employment rate.

¹ © Birca A. P., Mamaliga A. I., 2019. Article is published under the terms of the Creative Commons License – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Available at <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.